

10/347

T.B.M.M.
DEMOKRATİK TOPLUM PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 584
Tarih: 17.04.2003

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Güvenlik güçlerinin, toplumsal gösterilere "kamu düzenini koruma ve güvenliği sağlama" amacını aşan müdahale şeklinin, kullandıkları araç - gereçlerin ve özellikle son iki yılda toplumsal gösterilerdeki yaşam hakkı ihlallerinin, ölümlerin araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105' inci Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

1. Ahmet TÜRK - Mardin
2. Emine AYNA -Mardin
3. Fatma KURTULAN - Van
4. Selahattin DEMİRTAŞ-Diyarkabır
5. Sırrı SAKIK - Muş
6. Ayla AKAT ATA - Batman
7. Bengi YILDIZ - Batman
8. M.Nezir KARABAŞ-Bitlis
9. Akın BİRDAL-Diyarbakır
10. Aysel TUĞLUK - Diyarbakır
11. Gültan KIŞANAK - Diyarbakır
12. Hamit GEYLANİ-Hakari
13. Pervin BULDAN - Iğdır
14. Sebahat TUNCEL-İstanbul
15. Nuri YAMAN-Muş
16. Osman ÖZÇELİK - Siirt
17. İbrahim BİNİCİ - Şanlıurfa
18. Sevahir BAYINDIR - Şırnak
19. Hasip KAPLAN-Şırnak
20. Şerafettin HALİS - Tunceli

GEREKÇE ÖZETİ

Ülkemizde yapılmak istenen demokratik eylem ve etkinliklere, güvenlik güçlerinin görev ve yetkilerini aşan müdahalesi nedeniyle yaşam hakkı ihlallerinin sıkça yaşandığı kamuoyuna yansımaktadır.

Oysaki demokratik toplumlarda toplanma özgürlüğü, siyasal ve toplumsal yaşamın vazgeçilmez unsurlarındandır. Toplantı ve gösteriler, düşünceyi ifade etmenin kolektif bir biçimi ve düşünce özgürlüğünün tamamlayıcısı niteliğindedir. Bu nedenle demokratik bir fonksiyona sahip olma özelliği taşır.

Toplanma ve gösteri özgürlüğü hakkının kullanılması ise izin alınmaksızın yalnızca bildirim tabi bir hak olup, bu şekliyle Anayasanın 34'üncü Maddesi'nde düzenlenmiştir. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kullanılmasına yönelik müdahale etmeme yükümlülüğü, açık bir yükümlülüktür. Ancak ülkemizde yapılan barışçıl ve demokratik gösterilere karşı müdahaleler "kamu düzenini koruma ve güvenliği sağlama" amacının çok ötesinde, aşırı güç kullanımı sonucu çok sayıda insanın yaralanmasına ve hatta yaşam hakkının ortadan kalkmasına yani ölümlere sebep olmaktadır.

Avrupa Birliği uyum sürecinde "demokratikleşme paketi" adı ile yasal düzenlemelere gidilirken; bu düzenlemelerin yaşamsal bir karşılığının olmaması idari bir sorumluluktur. İnsan hakları ihlalleri son iki yılda kaygı verici bir artış göstermiştir. Bu durum demokratik eylem ve etkinliklere güvenlik güçlerinin göstermiş olduğu orantısız güç kullanımında da kendini göstermektedir. Güvenlik güçleri tarafından 2007 yılında 34, 2008 yılında 127 toplantı ve gösteriye müdahale edilmiş. Yine 2007 yılında 84, 2008 yılında ise 299 kişi güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucunda yaralanmış; daha da vahim olanı 2009 Nisan ayı itibariyle **Mehmet Deniz, Yahya Menekşe, Zeki Erinç, Ramazan Dal, İkbal Yaşar, Fahrettin Şedal, Ahmet Özhan, Mustafa Dağ, Mahsun Karaoğlan** adlı 9 vatandaşımız yaşamını yitirmiştir.

İşçi sendikalarının, 2008 yılı 1 Mayıs kutlamalarını Taksim Meydanı'nda yapma istekleri üzerine, idarenin diyalogu bütünüyle dışlayıcı bir yaklaşımla bu talebi reddetmiştir. Aşırı güç kullanılması sonucu yüzlerce kişi yaralanmış ve gözaltına alınmıştır. Özellikle Özgürlük ve Dayanışma Partisi ve Demokratik Toplum Partisi binalarına atılan gaz bombalarının, kapalı mekanda kullanılıyor oluşundan ötürü artan etkisiyle ciddi sağlık sorunlarına neden olmuştur.

Şubat 2009'da Batman'da ve Diyarbakır'da yapılmak istenen basın açıklamasına yönelik güvenlik güçlerinin aşırı güç ve gaz bombası kullanması sonucunda çok sayıda insanımız yaralanmıştır. 59 yaşındaki Sinan Aydın adlı vatandaşımız gaz bombasının yoğun kullanılması sonucu solunum yolu rahatsızlığı yaşamış, yoğun bakıma kaldırılmış ve 11 Mart 2009'da yaşamını yitirmiştir.

Son olarak, Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Dayanışma Dernekleri Federasyonu'nun, cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlüler üzerindeki tecrit ve izolasyona dikkat çekmek amacıyla 3-4 Nisan tarihlerinde yaptığı demokratik eylem keyfi olarak engellenmek istenmiştir. Bu durum karşısında, aralarında Milletvekillerinin de bulunduğu heyet, güvenlikten sorumlu yetkililerle görüşürken, kitle saldırıya uğramıştır. Müdahale esnasında Milletvekillerinin de bulunduğu heyete yönelik rütbeli asker ve emniyet mensupları tarafından fiziksel ve sözlü saldırı gerçekleştirilmiştir.

Güvenlik güçlerinin kullandıkları araçların, gaz bombalarının, yakın mesafede öldürücü olduğu bilinmesine rağmen halk üzerine ateş açılmıştır. İki çocuk babası 27 yaşındaki **Mustafa Dağ** başından aldığı gaz bombası kapsülü yarasıyla, üniversite üçüncü sınıf öğrencisi 21 yaşındaki **Mahsun Karaoğlan** sol göğsüne aldığı darbe sonucu yaşamlarını yitirmişlerdir. Yine müdahale esnasında bazıları ağır olmak üzere çok sayıda insanımızda yaralanmıştır.

Güvenlik güçlerinin, toplumsal gösterilere "kamu düzenini koruma ve güvenliği sağlama" amacını aşan müdahale şeklinin, kullandıkları araç - gereçlerin ve özellikle son iki yılda toplumsal gösterilerdeki yaşam hakkı ihlallerinin, ölümlerin araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105' inci Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

GEREKÇE

Toplanma özgürlüğü, demokratik toplumlarda siyasal ve toplumsal yaşamın vazgeçilmez unsurlarındandır. Toplantı ve gösteriler, düşünceyi ifade etmenin kolektif bir biçimi ve düşünce özgürlüğünün devamı, tamamlayıcısı niteliğindedir. Düşünce ve ifade özgürlüğü ile doğrudan bağlantılı olan toplanma ve gösteri yapma hakkı, demokratik ülkelerde kişilerin ortak ve kamusal çıkarlara ilişkin konularda kamuoyu oluşturma ve siyasal organları etkileme amacı taşımaktadır. Bu nedenle demokratik bir fonksiyona sahip olma özelliği taşımaktadır. "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" gerek uluslararası belgelerle gerekse de yasalarımızda tanınmış bir haktır.

Birleşmiş Milletler Evrensel Bildirgesi Madde 20, Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi Madde 21, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 11 demokratik bir düşünce hakkı ifadesi olarak barışçıl bir şekilde toplanma hakkını güvence altına almaktadır. Türkiye bu bildirme ve sözleşmelere taraftır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90 ıncı Maddesi'ne göre milletlerarası anlaşmalar kanun niteliğindedir, anayasaya aykırılığı iddia edilemez ve hükümleri esas alınır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, Anayasaca düzenlenmiş temel bir hak olup, Anayasanın 34 üncü Maddesi herkesin, önceden izin almaksızın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almaktadır.

Toplanma ve gösteri özgürlüğü hakkının kullanılması izin alınmaksızın yalnızca bildirim tabi bir haktır ve bu şekliyle anayasaca düzenlenmiştir. Bildirimin taşıdığı amaç ise bu hakkı kullanan topluluğun toplantı esnasındaki güvenliğini sağlamaktır. Barışçıl toplanma özgürlüğü hakkının kullanılmasına yönelik müdahale etmeme yükümlülüğü, açık bir yükümlülüktür. Ancak ülkemizde yapılan barışçıl ve demokratik gösterilere karşı müdahaleler "kamu düzenini koruma, güvenliği sağlama" amacının çok ötesinde, aşırı güç kullanımı çok sayıda insanın yaralanmasına ve hatta yaşam hakkının ortadan kalkmasına yani ölümlere sebep olmaktadır.

Gerek Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gerekse Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşme ve anlaşmalar, toplantı ve gösteri özgürlüğünün yalnızca kamu güvenliği ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması durumunda yasalarla sınırlandırılabilmesini ifade etmektedir. Bu nedenle her bir demokratik hak talebinin ifadesinde kendi özel koşulları değerlendirilerek başkalarının hak ve özgürlüklerinin kısıtlanıp kısıtlanmadığı ve kamu güvenliğinin bozulup bozulmadığı göz önüne alınmalıdır.

Temel hak ve özgürlüklerini kullanan halka karşı aşırı güç kullanımı ve özellikle kimyasal içerikli çeşitli gazların kullanılması; bu silah kapsüllerinin yakın

mesafede öldürücü olması sonucu yaşanan can kayıpları hiçbir yasal gerekçeye dayandırılarak açıklanamaz. Asıl olan hukuk dışına çıkmış olanı kişiyi bağımsız yargı önüne çıkarmaktır; toplumsal olaylarda da güvenlik güçlerinin asıl görevi budur.

Muhalefet, demokrasinin güvencesidir. Muhalefeti, eleştiriyi engellemek diktatoryal bir yaklaşımdır. Toplumsal olaylarda, kamu düzenini ve kamu güvenliğini korumakla görevli bulunan güvenlik güçlerinin idaresinden sorumlu makamların, basın açıklamaları ve yürüyüşlerle demokratik tepkilerini ifade eden yurttaşları yasadışı ve provokatör olarak tanımlama anlayışını sürdürmektedir. Bu yaklaşım bir yandan demokratik ve anayasal bir hakkı hukuk dışı ilan ederek marjinalleştirirken diğer yandan da toplumsal muhalefeti engelleyerek ülkenin demokratik gelişimini sekteye uğratmaktadır. Bu yaklaşımla halk ve güvenlik güçleri karşı karşıya getirilmekte, halkın devlete duyduğu güven kırılmaktadır. Çağdaş demokrasilerde yürütme erki, toplumsal muhalefeti erdemle karşılama enginliğini gösterme refleksleriyle ayırt edilir.

Avrupa Birliği uyum sürecinde "demokratikleşme paketi" adı ile yasal düzenlemelere gidilirken, bu düzenlemelerin yaşamsal bir karşılığının olmaması idari bir sorumluluktur. İnsan hakları ihlalleri son iki yılda kaygı verici bir artış göstermiştir. Bu durum demokratik eylem ve etkinliklere güvenlik güçlerinin göstermiş olduğu orantısız güç kullanımında da kendini göstermektedir. Güvenlik güçleri tarafından 2007 yılında 34, 2008 yılında 127 toplantı ve gösteriye müdahale edilmiş. Yine 2007 yılında 84, 2008 yılında ise 299 kişi güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucunda yaralanmış; daha da vahim olanı 2009 Nisan ayı itibariyle 9 vatandaşımız yaşamını yitirmiştir.

Mehmet Deniz,

5 Mart 2008'de Van'ın Erciş ilçesinde düzenlenen "8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü" dolayısıyla gerçekleştirilen şölene, güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucunda çıkan olaylarda ağır yaralanmış ve daha sonrasında yaşamını yitirmiştir.

Yahya Menekşe,

15 Şubat 2008'de Şırnak'ın Cizre İlçesinde gösteriler sırasında polis panzerinin ezdiği 16 yaşındaki Yahya Menekşe adlı genç yaşamını yitirmiştir.

Zeki Erinç,

22 Mart 2008'de Van'daki Newroz gösterilerine müdahale eden güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu göğsünden yaralanan Zeki Erik kaldırıldığı 100. Yıl Üniversitesi Araştırma Hastanesinde yaşamını yitirmiştir.

Ramazan Dal,

22 Mart 2008'de Van'da düzenlenen Newroz Kutlamasının ardından çıkan olaylarda yaralanan Ramazan Dal, 1 Nisan 2008'de yaşamını yitirmiştir.

İkbal Yaşar,

23 Mart 2008'de Hakkari Yüksekova'da Newroz kutlaması yapmak isteyenlere güvenlik güçlerinin müdahale etmesi sonucunda İkbal Yaşar yaşamını yitirmiştir.

Fahrettin Şedal,

Hakkari'nin Yüksekova İlçesinde 23 Mart 2008'de Newroz Kutlamasında meydana gelen olaylarda yaşamını yitiren İkbâl Yaşar'ın cenazesinin kaymakamlık tarafından gömüldüğü yerden alınması sırasında çıkan arbedede güvenlik güçleri tarafından yaralanan Fahrettin Şedal tedavi gördüğü Van 100. Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde 10 Nisan'da yaşamını yitirmiştir.

Ahmet Özhan,

20 Ekim 2008'de Ağrının Doğubeyazıt İlçesinde düzenlenen eylemde, polisin açtığı ateş sonucu yaşamını yitirmiştir.

İşçi sendikalarının, 2008 yılı 1 Mayıs kutlamalarını Taksim Meydanı'nda yapma istekleri üzerine, idare diyalogu bütünüyle dışlayıcı bir yaklaşımla bu talebi reddetmiştir. Bir yandan 1 Mayıs'ın resmi tatil olması gündemdeyken diğer yandan geleneksel 1 Mayıs kutlamalarında aşırı güç kullanılmış, yüzlerce kişi yaralanmış ve yüzlercesi gözaltına alınmıştır. Aynı kutlamalarda kitlenin toplanma yerleri olarak belirledikleri özellikle Özgürlük ve Dayanışma Partisi ve Demokratik Toplum Partisi binalarına atılan gaz bombaları, kapalı mekanda kullanılıyor olduğundan ötürü artan etkisiyle ciddi sağlık sorunlarına neden olmuştur.

Şubat 2009'da Batman'da ve Diyarbakır'da yapılmak istenen basın açıklamasına yönelik güvenlik güçlerinin aşırı güç ve gaz bombası kullanması sonucunda çok sayıda insanımız yaralanmıştır. 59 yaşındaki Sinan Aydın adlı vatandaşımız gaz bombasının yoğun kullanılması sonucu solunum yolu rahatsızlığı yaşamış, yoğun bakıma kaldırılmış ve 11 Mart 2009'da yaşamını yitirmiştir.

Adalet ve eşitlik insanlığın, daha yaşanılabilir bir dünya kurma özlemlerinin anahtarıdır. İnsanlığın bu alandaki her kazanımı bütün dünyaya armağan edilmiş bir değerdir. Yunanistan'da hükümet politikalarına karşı düzenlenen eylemlerde Aleksis Grigoropoulos'un güvenlik güçlerince öldürülmesi sonrasında asayişten sorumlu bakan yardımcı istifa etmiştir; oysaki Türkiye'de 2008 yılında 7 yurttaşımızın toplumsal olaylarda güvenlik güçlerince öldürülmesi hakkında hükümet nezdinde bu demokratik eylemlerin hukuk dışı ve marjinal gösterilmesiyle, ölümler kamuoyuna sıradan bir olaymış gibi yansıtılmıştır.

Hükümetin insan hak ve hürriyetleri açısından "İşkence ve kötü muameleye sıfır tolerans" iddiası demokratik taleplerin ifade edildiği eylemliliklerde aşırı ve orantısız güç kullanımı sonucu Türkiye İnsan Hakları Vakfı verilerine göre yalnızca 2008'de 7 yurttaşımızın ölümünü kanıksayan bir yaklaşıma dönüşmüştür ki bu kabul edilemez. Ölümlere sebebiyet veren bu aşırı güç kullanımı bütünüyle idarenin yetkisi ve sorumluluğu altındadır.

Toplumsal muhalefetin marjinalleştirilmesi önü alınamaz antidemokratik uygulamaları beraberinde getirecektir. Bir kartopunun yıkıcı bir çığa dönüşmesi gibi siyasal etiğin yıpratılması, demokratik toplumun oluşturulmasını sağlayacak demokratik teamüllerin de gelişimini engellemektedir. Toplumsal değerlerde yaşanacak bu erozyonun asıl etkileri orta ve uzun vadede görülür. 2 Mart 2008'de Milletvekilleri Bayram Meral ve Tacidar Seyhan'a yönelik güvenlik güçlerinin

göstermiş olduğu fiziksel şiddet, ilerleyen zamanlarda başkaca Milletvekillerine karşı da sıkça görülen bir duruma dönüşmüştür ki bunun parlamenter demokrasilerde kabul edilmesi mümkün değildir.

29 Mart Yerel Seçimleri sonucu binlerce oyun geçersiz sayılması karşısında demokratik tepkilerini ifade eden hakla yönelik aşırı güç kullanılmış kadın, yaşlı, çocuk pek çok kişi yaralanmıştır. Kapalı mekânlarda bulunan kitleye yönelik kullanılan gaz bombaları ile insanların sağlığı hiçe sayılmıştır.

Son olarak, Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Dayanışma Dernekleri Federasyonu'nun etkinliği, kamuoyunun önünde, tüm açıklığıyla yaşanmıştır. Cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlüler üzerindeki tecrit ve izolasyona dikkat çekmek amacıyla 3-4 Nisan tarihlerinde yapılan demokratik eylem, ilk gün çeşitli etkinliklerle coşkuyla geçmiştir. İkinci gün etkinlik programında olduğu gibi, katılımcılar yürüyüş düzenlemişken, kamu güvenliğini ve başkaca birilerinin özgürlüğünü kısıtlayacak bir durum yokken, keyfi olarak yürüyüş durdurulmuş ve kitle provake edilmiş; kitleye yönelik fiziki müdahale gerçekleştirilmiştir. Bu durum karşısında aralarında Milletvekillerinin de bulunduğu heyet, güvenlikten sorumlu yetkililerle görüşürken, saldırıya uğramıştır. Milletvekillerinin de bulunduğu heyete yönelik rütbeli asker ve emniyet mensupları tarafından fiziksel ve sözlü saldırı gerçekleştirilmiştir.

Güvenlik güçlerinin kullandıkları araçların yakın mesafede öldürücü olduğu bilinmesine rağmen halk üzerine ateş açılmıştır. İki çocuk babası 27 yaşındaki Mustafa Dağ başından aldığı gaz bombası kapsülü yarasıyla, üniversite üçüncü sınıf öğrencisi 21 yaşındaki Mahsun Karaoğlan sol göğsüne aldığı darbe sonucu yaşamlarını yitirmişlerdir. Yine müdahale esnasında bazıları ağır olmak üzere çok sayıda insanımızda yaralanmıştır.

Güvenlik güçlerinin, toplumsal gösterilere "kamu düzenini koruma ve güvenliği sağlama" amacını aşan müdahale şeklinin, kullandıkları araç - gereçlerin ve özellikle son iki yılda toplumsal gösterilerdeki yaşam hakkı ihlallerinin, ölümlerin araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105' inci Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.